

Michał Nowak¹

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie, Katedra Prawa Karnego

**Analiza wyników badań ankietowych na temat
odpowiedzialności dyscyplinarnej sportowców za stosowanie
środków i metod niedozwolonych z perspektywy wyzwań
współczesnego sportu**

**Analysis of results of survey on disciplinary liability for use of athletes and
methods prohibited from the perspective of contemporary challenges of sport**

Streszczenie

Artykuł ten poświęcony jest analizie badań własnych przeprowadzonych w formie ankietowania na temat dyscyplinarnej odpowiedzialności sportowców za stosowanie środków dopingowych. Dopingiem jest zażywanie substancji zabronionych, a odpowiedzialność za stosowanie środków dopingowych jest odpowiedzialnością dyscyplinarną. Motywem przewodnim dla przeprowadzonego badania jest przypadek tenisistki Marii Sharapowej, która użyła Meldonium. Dla celu tego artykułu został przeprowadzony sondaż obejmujący 580 respondentów. Analiza ma służyć uzyskaniu opinii, czy respondenci zdają sobie sprawę co stanowi doping w sporcie i jakie są kary za jego wykorzystanie w sporcie wyczynowym. Istotne jest czy respondenci negatywnie oceniają zawodników stosujących doping jak Szarapowa i czy chcą surowszych kar za stosowanie środków dopingowych. Badanie przekazuje ważne informacje zawierające opinie o stosowaniu środków dopingowych. Ważne, że pomimo coraz większej wykrywalności przypadków stosowania środków dopingowych na świecie, to stosowanie dopingu jest częste wśród sportowców. Tymczasem niezatwierdzone substancje, które pojawiają się na rynku, stają się trudniejsze do wykrycia i są coraz bardziej niebezpieczne dla sportowca.

Słowa kluczowe: doping; substancje niedopuszczone; metody zabronione w sporcie; Meldonium

Abstract

This paper concerns the analysis of disciplinary responsibility of sportsman for doping. Responsibility for doping has a constructive character of disciplinary, but in exceptional circumstances, the nature of legal liability under the Penal Code. The motive to carry out the research was doping of tennis player - Maria Sharapova and she used Meldonium. For the purpose of the article was carried out a survey of 580

¹ mgr Michał Nowak, studia doktoranckie III rok, e-mail: michal.nowak2@interia.pl

people. The study showed that despite the fact, that the respondents are interested in sports and amateur practice, it is not exactly are aware of what is doping in sport, and what are the penalties for its use in professional sport. People negatively evaluate such sportsman as Sharapova and they want greater penalties for doping. The survey is an important exploration opinion on doping. Despite more and more serious cases of doping in the world, and still these subject is treated marginally and slowly becomes a real plague among sportsman. Non - approved substances that appear on the market, are becoming harder to detect, more and more dangerous for the sportsman.

Keywords: doping; non-approved substances; methods prohibited in sport; Meldonium

Wstęp

Niniejszy artykuł poświęcono odpowiedzialności dyscyplinarnej zawodników sportowych za stosowanie dopingu, na podstawie opinii zebranych wśród internautów. W obliczu stale rosnących wyzwań, jakie stawia się przed zawodnikami oraz wzrostu popularności sportu w społeczeństwie, tematyka odpowiedzialności dyscyplinarnej wśród sportowców na gruncie reżimu odpowiedzialności prawnej, wydaje się niezwykle aktualna i godna uwagi.

Model odpowiedzialności dyscyplinarnej w sporcie jest specyficzny zarówno na gruncie krajowym jak i światowym, i z pewnością należy uznać go za model interwencjonistyczny. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, odpowiedzialność za stosowanie dopingu ma zwyczajowo charakter dyscyplinarny, natomiast w sytuacjach wyjątkowych również charakter odpowiedzialności prawnej na gruncie przepisów kodeksu karnego.

1. Cel i hipotezy badawcze

Celem niniejszego artykułu jest przeprowadzenie analizy badań ankietowych własnych i sformułowanie wniosków z perspektywy stawianej w tym miejscu hipotezy, że pomimo coraz większego zainteresowania sportem, zarówno amatorskiego jak i zawodowego, ale również w postaci kibicowania, respondenci nie do końca mają świadomość na czym polega doping w sporcie i jakie są kary za jego stosowanie u zawodowych sportowców.

Pomocnymi w realizacji celu są odpowiedzi na poniższe pytania badawcze, oznaczające zagadnienia wymagające rozwiązania, rozstrzygnięcia lub wyjaśnienia. W ujęciu naukowym problemem badawczym jest bowiem obiektywny stan niewiedzy o zjawisku, natomiast w ujęciu dydaktycznym problemem badawczym jest potrzeba zdobycia wiedzy na nurtujący badacza temat. Problem badawczy należy sformułować poprzez określenie w formie pytania pewnego obiektywnego stanu niewiedzy. Zasadne wydaje się sformułowanie następujących problemów badawczych:

1. *Czym dla badanej grupy jest doping w sporcie?*

2. *Czy badana grupa wie jakie substancje należą do zakazanych substancji stosowanych w dopingu w sporcie?*
3. *Czy badana grupa używa świadomie substancji dopingujących w sporcie, który uprawiają? (nawet jeżeli jest to sport amatorski)?*
4. *Jak powinno karać się zawodowych sportowców za używanie dopingu, w ocenie respondentów?*
5. *Czy znają ostatnie doniesienia o dopingu w sporcie dotyczące Marii Szarapowej? I jakie na nich wywarły wrażenie takie informacje?*

2. Metodologia badań

Celem metodologii jest poznanie i odnosi się ono do rzeczywistości, a drogą ku poznaniu są badania naukowe, które wymagają przeprowadzenia wieloetapowego oraz celowego procesu zróżnicowanych czynności poznawczych. Żeby otrzymane wyniki były pełne, rzetelne oraz adekwatne względem zgłębianej rzeczywistości, działania poznawcze muszą pozostawać w zgodzie z zasadami i procedurą badawczą. W procesie badawczym wyróżnia się zasadniczo kilka etapów, bowiem na początku wymagane jest określenie celu badań, a dalej rozpoznanie problemów badawczych, sformułowanie hipotez, właściwe przeprowadzenie badań, a na końcu analiza uzyskanych wyników badań.

Przeprowadzenie badań własnych wymaga zastosowania odpowiedniego warsztatu badawczego obejmującego metodę badań, techniki badań oraz narzędzia badawcze. Metoda określa sposób poznania naukowego celowo i świadomie wybrany przez badacza. Każda metoda badawcza wykorzystuje określone techniki badań jako szczegółowe czynności praktycznego postępowania i wykonywania prac badawczych, które pozwalają zgromadzić oraz uporządkować uzyskane informacje. Z kolei narzędzia badań to przedmioty, narzędzia, instrumenty, urządzenia techniczne czy aparatura pomiarowa stosowane w badaniach naukowych. Wybór odpowiedniej metody badań decyduje o możliwości zastosowania odpowiedniej techniki badań, która to wpływa na wybór konkretnego narzędzia badawczego.

Istnieje wiele rodzajów metod badawczych jak metoda badawcza obserwacyjna, eksperymentalna, metoda badania dokumentów, sondaż diagnostyczny, metoda analizy i krytyki piśmiennictwa, metoda analizy i konstrukcji logicznej, metoda statystyczna, metoda symulacji komputerowej. Do technik badawczych należy obserwacja, wywiad, ankietowanie, badanie dokumentów, czy techniki socjometryczne. Zaś popularnymi narzędziami badań są kwestionariusze ankiet, kwestionariusze wywiadów, testy, arkusze obserwacji.

W prezentowanym badaniu wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, technikę ankietowania i narzędzie kwestionariusza ankiety bazującego na formularzu internetowym, zawierającym uporządkowany zestaw pytań, na które badana grupa osób dobrowolnie i anonimowo udzielała odpowiedzi. Badanie miało charakter eksploracyjny i dotyczyło wycinka społecznego, jakim są opinie i postawy użytkowników Internetu wobec dopingu w sporcie. Wielkość grupy badawczej w celu uzyskania miarodajnych wyników powinna wynosić odpowiednią

liczbę respondentów i oscylować w granicach kilkaset osób. Taka liczebność grupy badawczej wydaje się reprezentatywna dla realizacji celu badań.

3. Definicja dopingu w sporcie

Znaczenie słowa „doping” może odbiegać i zawężać jego właściwy sens, Termin został włączony do polskiego słownictwa w wyniku zapożyczenia z języka angielskiego (ang. *dope* - narkotyzować, fałszować). Słownik języka polskiego termin „doping” definiuje jako zwiększanie możliwości fizycznych zawodnika poprzez stosowanie substancji nielegalnych lub dozwolonych, ale w zbyt dużej ilości (www1).

Zjawisko dopingu pojawiło się wraz z uprawieniem sportu i stało się jego nieodłącznym elementem. Międzynarodowy Komitet Olimpijski za doping uznał podanie lub zastosowanie przez sportowców jakiegokolwiek substancji obcej dla organizmu lub jakiegokolwiek fizjologicznej substancji użytej w nieprawidłowej dawce lub niefizjologiczną drogą w zamiarze podwyższenia w sztuczny, czyli nieuczciwy, sposób zdolności wysiłkowej podczas zawodów (Skup 2017, s. 295). Powszechnie przyjęta definicja dopingu uregulowana została w Światowym Kodeksie Antydopingowym. Bez znaczenia jest okoliczność, czy sportowiec świadomie czy nieświadomie użył substancji zabronionej (Kędzior, Rzeszotarski 2011, s. 224).

Doping jest postacią oszustwa w sporcie, gdyż stanowi drastyczne oraz podstępne naruszenie zasady uczciwej czystej rywalizacji, zgodnej z duchem *fair play* oraz zasadą równych szans konkurentów (Wach 2004, s. 77). Doping należy jednak odróżnić od dowolnego wspomagania. Jednakże uważa się, że granica między dozwolonym wspomaganiam a niedozwolonym dopingiem zostaje przekroczona, w sytuacji gdy to wspomaganie ma decydujący wpływ na osiągnięcie wyniku sportowego, dzięki czemu wysiłek sportowca przestaje być najistotniejszy w we współzawodnictwie (Leszczyńska 2013, s. 97).

4. Zwalczenie dopingu na świecie

Podstawą prawną zwalczania dopingu w sporcie o charakterze powszechnie obowiązującym jest Konwencja Antydopingowa Rady Europy, sporządzona 16 listopada 1989 roku w Strasburgu (Konwencja Antydopingowa 1989), która stanowiła pierwszy o takim znaczeniu instrument prawa międzynarodowego w dziedzinie zwalczania dopingu w sporcie. Przeświadczenie o konieczności zwalczania dopingu w sporcie skutkowało utworzeniem 10 listopada 1999 r. w Lozannie Światowej Agencji Antydopingowej (WADA) z inicjatywy Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOl). Najważniejszym dokumentem WADA jest Światowy Kodeks Antydopingowy, który jest podstawowym i uniwersalnym dokumentem, na którym oparty jest Światowy Program Zwalczania Dopingu w Sporcie.

Zwalczaniem dopingu w sporcie międzynarodowym w znacznej mierze przede wszystkim zajmuje się Światowa Agencja Antydopingowa (ang. World Anti-Doping Agency), dalej również: WADA (Światowy Kodeks Antydopingowy 2015).

Ze względu na to, że nie należy ona do instytucji publicznych, organów administracyjnych, ani też rządowych organizacji międzynarodowych, tylko jest prywatną fundacją, to wymaga silniejszej podstawy prawnej, zobowiązującej państwa do przestrzegania reguł antydopingowych (Pawłucki 2013, s. 286). Taką podstawą jest Międzynarodowa Konwencja o zwalczaniu dopingu w sporcie, sporządzona w Paryżu w dniu 19 października 2005 roku (Nowak 2015, s. 34). Konwencja zakazuje stosowania dopingu co służy zagwarantowaniu równości podczas rywalizacji, ochronie zdrowia uczestników ruchu sportowego oraz zachowaniu wartości społecznej sportu.

Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu dopingu w sporcie miała dążyć do zunifikowania i zharmonizowania standardów wynikających ze Światowego Kodeksu Antydopingowego (Wach 2007, s. 138). Sam Kodeks nie jest jednak integralną częścią konwencji, a jedynie w formie załączników dołączono do konwencji „Listę zabronionych substancji i metod” oraz „Standardy przyznawania wyłączeń dla celów terapeutycznych”. Założeniem konwencji jest jednak, żeby każdy sportowiec podlegać będzie regularnym testom na obecność zabronionych środków i jednakowym karom w przypadku naruszenia przepisów.

5. Zwalczanie dopingu w Polsce

W celu skoordynowania walki z dopingiem w sporcie na szczeblu krajowym oraz międzynarodowym państwa – strony, zgodnie z art. 4 ust. 1 Konwencji antydopingowej, zobowiązują się do poszanowania zasad Kodeksu, przy równoczesnym podejmowaniu dodatkowych działań uzupełniających. Na mocy art. 13 Konwencji państwa - sygnatariusze zobowiązały się do wspomagania WADA w jej misji (Jagięło 2015, s. 8).

W Polsce walką z dopingiem zajmuje się obecnie Polska Agencja Antydopingowa (POLADA), która przejęła kompetencje uprzednio funkcjonującej Komisji ds. Zwalczania Dopingu w Sporcie (KdZDwS), a jej działalność polega m.in. na planowaniu, koordynowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i usprawnianiu systemu kontroli antydopingowej, prowadzeniu wykazu substancji i metod zabronionych, przeprowadzaniu kontroli antydopingowych podczas zawodów oraz poza nimi, ustanawianiu reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu, prowadzeniu badań wspierających zwalczanie dopingu w sporcie, wspieraniu, opracowywaniu i wdrażaniu programów edukacyjnych, informacyjnych lub szkoleniowych odnośnie zwalczania dopingu w sporcie, a także współpracy z innymi właściwymi organizacjami i agencjami krajowymi oraz innymi organizacjami antydopingowymi, w tym współpracy z WADA podczas przeprowadzanych przez nią dochodzeń. POLADA jest organizacją odpowiedzialną za przyjmowanie i wprowadzanie przepisów antydopingowych, biorącą udział w realizacji antydopingowych postępowań dyscyplinarnych, nadzorowaną i finansowaną przez Ministerstwo Sportu i Turystyki.

Najważniejszym polskim aktem normatywnym regulującym kwestie dopingu w sporcie jest ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2016 r. poz. 176), a z dniem 1 lipca 2017 weszła w życie nowa ustawa o zwalczaniu dopingu

w sporcie (Dz. U. 2017 poz. 1051), która reguluje sprawy dotyczące zwalczania dopingu w sporcie, w szczególności organizację i zakres działania Polskiej Agencji Antydopingowej. Poza tym, pośrednio zajmuje się tym aspektem ustawa z dnia 6 września 2001 r. o prawie farmaceutycznym (Dz.U. Nr 126, poz. 1381) oraz ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 179, poz. 1485). Walka z dopingiem w Polsce jest ponadto regulowana aktami normatywnymi rangi ustawowej, jak również wiążącymi nasz kraj ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi oraz przepisami stosowanymi przez organizacje sportowe, tworzone przez Światową Agencję Antydopingową, albo też w sposób zgodny z nimi - poprzez międzynarodowe federacje sportowe (Nowak 2015, s. 35).

6. Lista zabroniona - styczeń 2016 -WADA (www2)

SO SUBSTANCJE NIEDOPUSZCZONE
ang. NON - APPROVED SUBSTANCES

Każda substancja farmakologiczna, która nie jest uwzględniona w dalszej części tej listy, a która nie posiada akceptacji do obrotu jako produktu leczniczego stosowanego u ludzi oraz nie jest przeznaczona dla zastosowania terapeutycznego (na przykład leki przedkliniczne lub w trakcie badań klinicznych albo substancje zatwierdzone tylko dla użytku w weterynarii, jak również leki, które zostały wyrejestrowane, czy też zmodyfikowane narkotyki) są substancjami ZAWSZE zabronionymi w sporcie (www2).

- S1 Steroidy anaboliczno-androgenne
- S2 Hormonypeptydowe, czynniki wzrostu, pokrewne substancje i mimetyki
- S3 Beta - 2 agoniści
- S4 Hormony i metaboliczne modulatory
- S5 Diuretyki i środki maskujące

Kolejną grupę stanowią METODY ZABRONIONE W SPORCIE NA I POZA ZAWODAMI

- M 1 Metody zwiększające transfer tlenu
- M 2 Manipulacje fizyczne lub chemiczne
- M 3 Doping genetyczny

Następnie są substancje ZABRONIONE TYLKO NA ZAWODACH

- S6 Stymulanty
- S7 Narkotyki
- S8 Kanabinoidy THC, (Marihuana i Haszysz)
- S9 Glikokortykoidy

Ostatnią grupę stanowią SUBSTANCJE ZABRONIONE W OKREŚLONYCH DYSCYPLINACH SPORTOWYCH

P1 Alkohol
P2 Beta-Blokery

7. Meldonium – nowa substancja na liście substancji i metod zabronionych WADA

Tenisistka Maria Szarapowa, panczenista Paweł Kuliżnikow oraz około stu innych zawodników, zostało zawieszonych od początku roku za stosowanie, zakazanego od 1 stycznia 2016 Meldonium. Jest to substancja, która od 2015 roku była na liście tak zwanych substancji monitorowanych, natomiast od stycznia 2016 r. znajduje się na Liście Substancji i Metod Zabronionych (Nowik 2016).

Obecność Meldonium w organizmie sportowca od 1 stycznia 2016 r. powoduje naruszenie art. 2.1 Kodeksu WADA, co odnosi skutek w nałożeniu sankcji przewidzianych w Kodeksie. Tym samym na podstawie art. 7.9.1 Kodeksu powinno zostać nałożone tymczasowe zawieszenie na zawodnika, na czas rozpoznania jego sprawy.

Według przepisów antydopingowych art. 2.2.1. Kodeksu, to zawodnik jest w obowiązku dopilnować, aby do jego organizmu nie zostały wprowadzone żadne substancje zabronione:

Niemniej jednak Maria Szarapowa twierdziła, że oszustwem było ponoć to, że pięciokrotnie ostrzegano ją przed korzystaniem z wymienionej substancji, i że wkrótce znajdzie się na liście zabronionych środków. W zasadzie nie ma to znaczenia, bowiem zawodnik powinien wiedzieć jakie substancje w przyszłości wejdą na listę substancji zabronionych i w związku z czym musi on zadbać o to, aby do czasu opublikowania nowej listy- jego organizm był bez śladu tej substancji.

Odnosnie Meldonium sprawa jest nieco bardziej skomplikowana, ponieważ brak jest wyraźnych naukowych dowodów, jakie wskazywałyby na czas wydalania substancji z organizmu. Dlatego też w sprawach zawodników, którzy udowodnią, że stosowali Meldonium przed 1 stycznia 2016 r., a zespoły orzekające uznają, że faktycznie zawodnicy nie wiedzieli, ani też nie mogli podejrzewać, że Meldonium będzie nadal obecne w ich organizmie po 1 stycznia 2016 r. istnieją podstawy do skrócenia kary wykluczenia z powodu braku winy lub też zaniedbania (Klimczyk 2016).

Jak do tej pory żaden z zawieszonych zawodników nie potrafił udowodnić, że przyjmowali Meldonium przed 01.01.2016 rokiem.

W związku ze skalą problemu obecnie WADA prowadzi wraz z akredytowanymi laboratoriami szczegółowe badania.

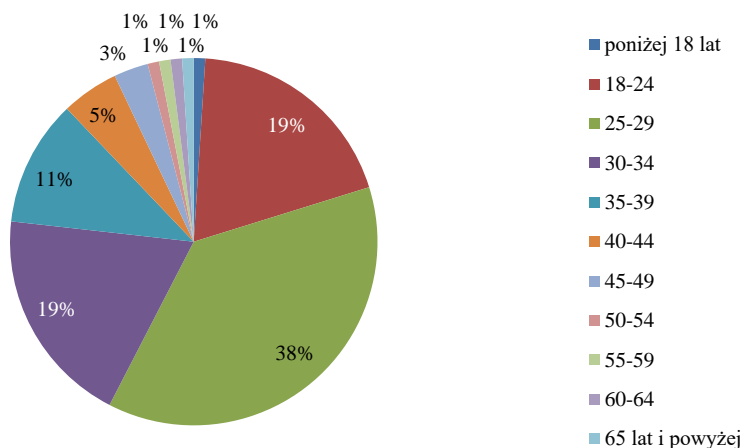
8. Opracowanie ankiety

8.1. Charakterystyka badanej grupy

W badaniu wzięło udział 580 osób z całej Polski. Ankieta została przeprowadzona w okresie od 14.03.2016 do 05.04.2016 roku. Kanałem dotarcia do respondentów były media społecznościowe, a sama ankieta została zamieszczona na portalu ankieta.pl. Charakterystykę grupy badawczej przedstawia metryczka zawarta w kwestionariuszu ankiety, która obejmuje takie dane jak: płeć, wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania będące zmiennymi niezależnymi, zmiennymi ilościowymi i zmiennymi osobowościowymi.

W badaniu było niemal tyle samo kobiet (49%) jak i mężczyzn (51%). Płeć respondentów biorących udział w badaniu nie wywiera żadnego wpływu na wartość wyników badań, a w równym stopniu cenne są wypowiedzi osób płci żeńskiej i męskiej

Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25 – 29 lat (38%), oraz 18-24 lat (19%) i 30-34 lat (19%). Wiek respondentów stanowi istotną zmienną od której zależy wiedza o dopingiu w sporcie i stosunek respondentów do stosowania dopingiu, gdyż wydaje się, że młodsze osoby mają mniej negatywny stosunek do stosowania dopingiu niż osoby starsze.

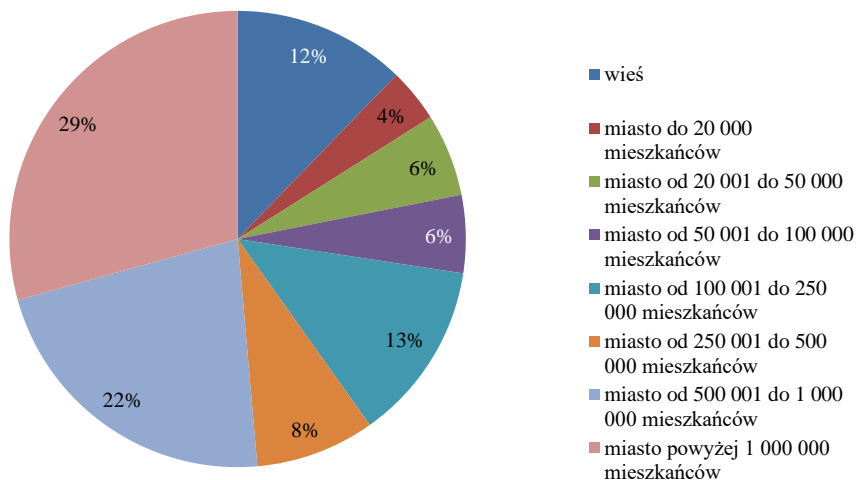

Wykres 1. Podział respondentów ze względu na wiek

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Najliczniejszą grupę stanowiły osoby pomiędzy 25 a 29 rokiem życia było aż 38% wszystkich badanych. Na drugim miejscu znalazły się osoby pomiędzy 18, a 24 rokiem życia oraz 30 i 34 rokiem, po 19%. Nieco mniej było osób pomiędzy 35, a 39, z wynikiem 11% wszystkich badanych. Poza tym najwięcej osób (29%)

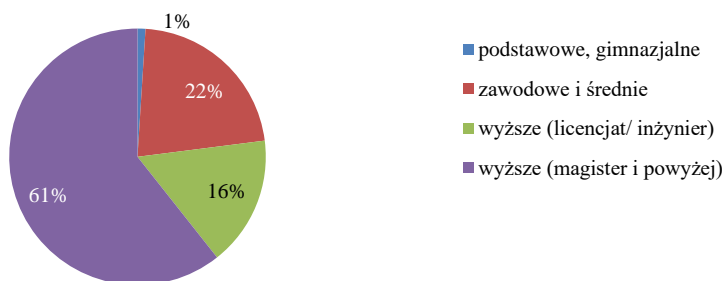
zamieszkuje miasto powyżej 1 mln mieszkańców oraz w mieście pomiędzy 500 tys., a 1 mln mieszkańców (22%). Najmniej osób było z miasteczka do 20tys. mieszkańców (4%). Miejsce zamieszkania nie powinno mieć znaczenia dla wyników badań, gdyż obecnie wszystkie osoby mieszkające na wsi oraz w miastach posiadają jednakowe możliwości poznawcze o zażywaniu dopingu przez sportowców z telewizji, gazet, czy Internetu.

Wykres 2. Podział respondentów ze względu na miejsce zamieszkania

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Poza tym 61% wszystkich respondentów biorących udział w badaniu deklarowało wyższe wykształcenie, zaś 22% średnie i zawodowe, a 16% wyższe niepełne tzn. licencjat i inżynierskie. Posiadane wykształcenie powinno wpływać na opinię o stosowaniu dopingu w sporcie, przy czym im wyższe wykształcenie tym powinna być wyższa wiedza o skutkach negatywnych stosowania dopingu w sporcie i konsekwencji w postaci odpowiedzialności dyscyplinarnej.

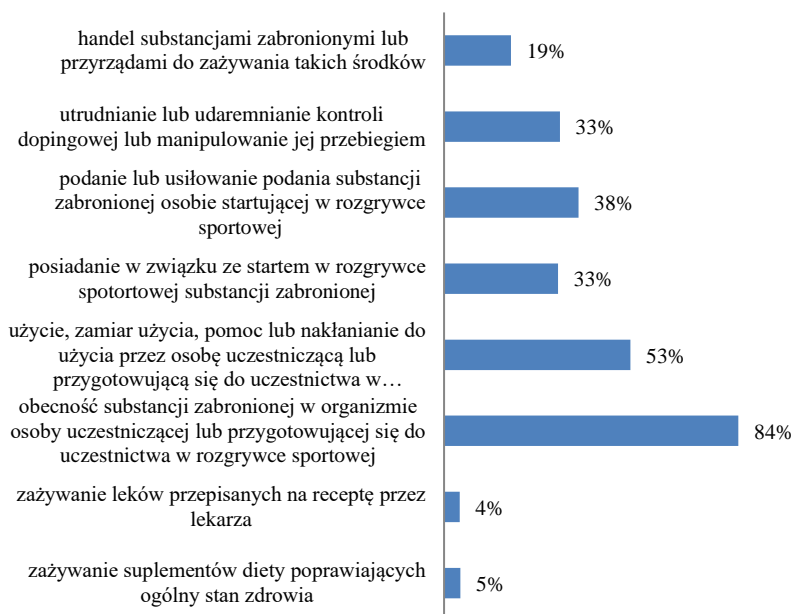
Wykres 3. Podział respondentów ze względu na wykształcenie

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

8.2. Doping w sporcie według opinii badanej grupy

Analiza wyników badań obejmuje usystematyzowanie udzielonych odpowiedzi respondentów i ma za zadanie udzielić odpowiedzi na sformułowane w pracy problemy badawcze oraz zweryfikować opracowane hipotezy badawcze.

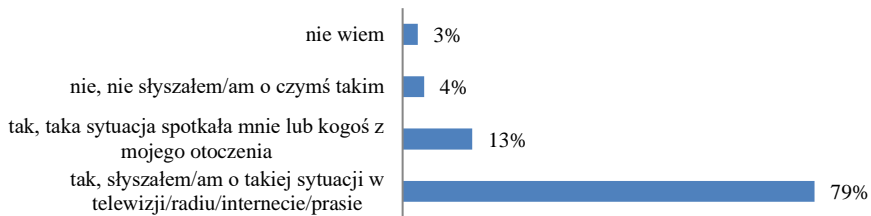
Pierwsze pytanie dotyczyło tego, co według respondentów oznacza termin „doping”. Było to pytanie z możliwością wyboru kilku odpowiedzi. Najwięcej, bo aż 84% zdecydowało, że jest to obecność substancji zabronionej w organizmie osoby uczestniczącej lub przygotowującej się do uczestnictwa w rozgrywce sportowej. Ponadto przeszła połowa badanych (54%) za doping uważa użycie, zamiar użycia, pomoc lub nakłanianie do użycia przez osobę uczestniczącą lub przygotowującą się do uczestnictwa w rozgrywce sportowej substancji zabronionej. Nieco mniej, bo 38% badanych zadeklarowało, że nawet podanie lub usiłowanie podania substancji zabronionej osobie startującej w rozgrywce sportowej także podlega pod doping w sporcie. Poza tym 33% ankietowanych jest zdania, iż doping to także posiadanie w związku ze startem w rozgrywce sportowej substancji zabronionej oraz utrudnianie, albo udaremnianie kontroli dopingowej lub manipulowanie jej przebiegiem. Zdecydowanie mniej (19%), za doping uważa także handel substancjami zabronionymi lub przyrządami do zażywania takich środków oraz utrudnianie lub udaremnianie kontroli dopingowej lub manipulowanie jej przebiegiem. Zdecydowanie mniej (19%), za doping uważa także handel substancjami zabronionymi lub przyrządami do zażywania takich środków oraz zażywanie suplementów diety poprawiających ogólny stan zdrowia. Niewielki procent respondentów za doping w sporcie uważa zażywanie leków na receptę (4%) oraz suplementów diety poprawiających ogólny stan zdrowia (5%).

Wykres 4. Znaczenie terminu doping w sporcie według respondentów

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

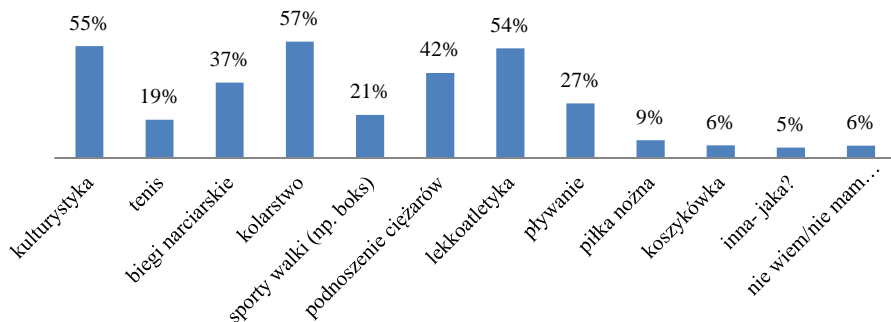
Następnie zbadano czy respondenci spotkali się kiedykolwiek z dopingiem w sporcie. Znakomita większość, bo aż 79% słyszało o tym zjawisku w mediach lub czytało w prasie bądź Internecie. Niewiele, ponieważ 13% z badanych przyznało, że doping w sporcie dotyczył jego osobiście bądź kogoś z jego otoczenia. Niespełna 4% ankietowanych zadeklarowało, że nie słyszało o takim zjawisku, a 3% nie wie o co chodzi.

Wykres 5. Znajomość zjawiska dopingu w sporcie przez respondentów

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

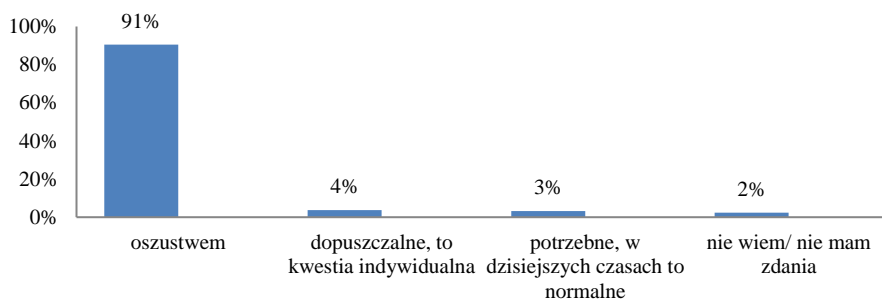
Zapytano respondentów, w której dyscyplinie sportowej proceder dopingu jest najczęstszy. Było to pytanie wielokrotnego wyboru i jak pokazały wyniki, najczęściej osób uważa kolarstwo (57%), kulturystykę (55%) oraz lekką atletykę (54%). Ponadto wyróżniono także biegi narciarskie (37%), pływanie (27%) oraz sporty walki (21%). Dość ciekawą obserwacją jest to, że pomimo ostatnich afer dopingowych w tenisie, jedynie 19% respondentów uważa tę dyscyplinę za szczególnie narażoną na przyjmowanie dopingu przez zawodników. W pozostałych dziedzinach, w szczególności dotyczących gier zespołowych tj. piłka nożna (9%), czy koszykówka (6%), doping jest stosowany raczej w niewielkim stopniu. Ponadto 5% badanych, zaznaczyło odpowiedź inne, i niemal wszystkie odpowiedzi dotyczyły tego, że praktycznie każda dziedzina sportu jest narażona na przyjmowanie dopingu przez sportowców.

Wykres 6. Dziedziny sportu w których najczęściej stosowany jest dopingu w opinii respondentów

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Poddano także analizie, jak respondenci odbierają stosowanie dopingu przez sportowców. Dla zdecydowanej większości badanych (91%) doping jest oszustwem. Jedynie 4% badanych dopuszcza doping, w indywidualnych przypadkach, a dla 3% ankietowanych jest wręcz normalne i potrzebne w dzisiejszych czasach. Tylko 2% respondentów nie miało w tej kwestii zdania.

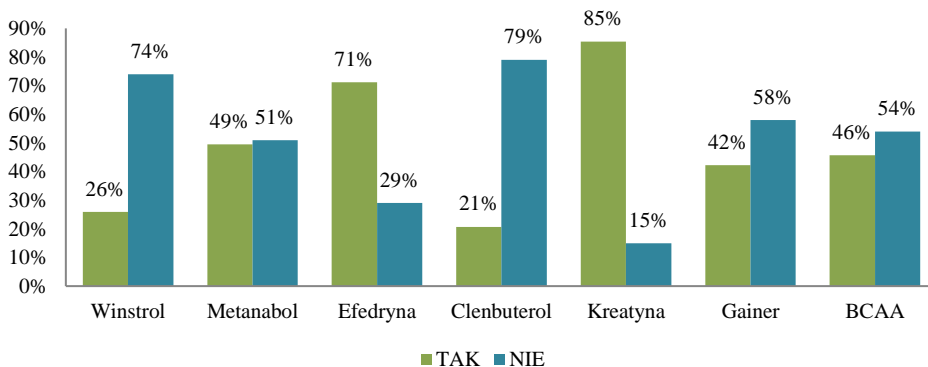

Wykres 7. Postrzeżenie zjawiska dopingu w sporcie przez respondentów

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

8.3. Wiedza respondentów na temat zakazanych substancji stosowanych w dopingu w sporcie

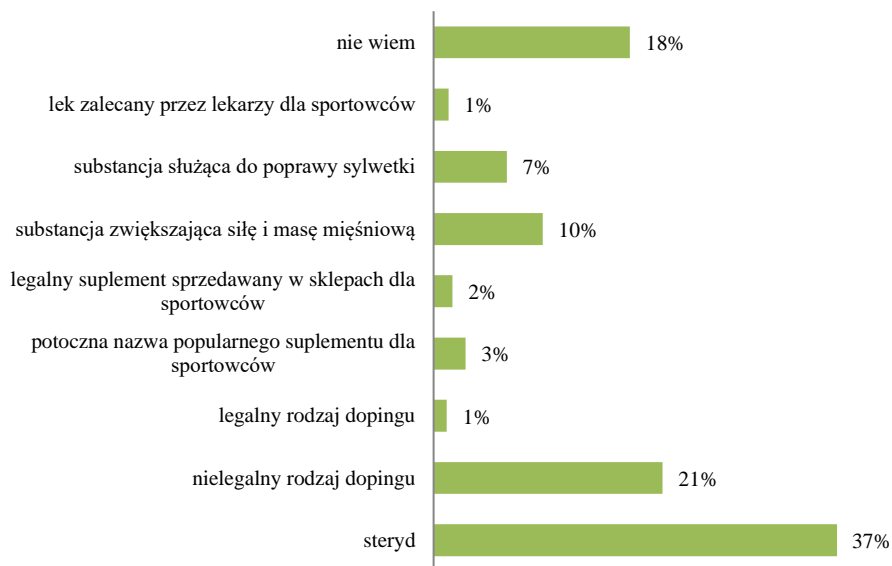
W celu zbadania wiedzy respondentów na temat najbardziej popularnych substancji stosowanych przy dopingu w sporcie, poproszono aby odpowiedzieli, które z wymienionych substancji są im znane. Jak pokazują wyniki najbardziej popularnymi i znanymi substancjami są kreatyna (85%) oraz efedryna (71%). Najmniej natomiast clenbuterol (79%) oraz winstrol (74%). Pozostałe substancje jak metanabol, gainer oraz BCAA, są znane mniej więcej połowie respondentów.

Wykres 8. Znajomość respondentów na temat substancji stosowanych w dopingu w sporcie

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

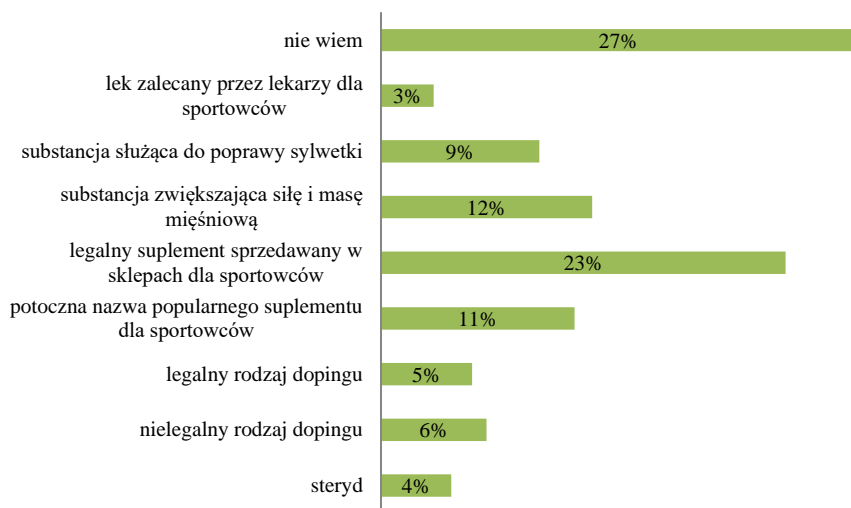
W celu jeszcze bliższego rozpoznania wiedzy na temat wskazanych w badaniu niedozwolonych środków w sporcie, zapytano badaną grupę osób, czym według nich jest metanabol. Przeszło 18% ankietowanych od razu odpowiedziało, że nie wie. Poza tym 37% badanych odpowiedziało prawidłowo, że jest to steryd oraz 21%, że jest to nielegalny rodzaj dopingu. Pokrywa się to mniej więcej z poprzednim pytaniem, bowiem wiedza na temat tego sterydu jest mniej więcej w proporcjach jak w poprzednim pytaniu.

Wykres 9. Wiedza respondentów na temat metanabolu

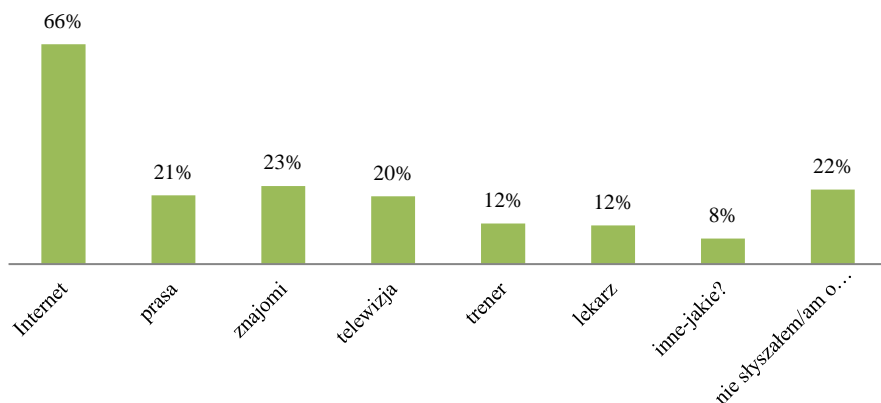
Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Zapytano również o BCAA, które jest aminokwasem, powszechnie stosowanym w sporcie jako suplement diety. Ponad 54% badanych najpierw zadeklarowało, że wie co to za środek, natomiast poniższe badanie wykazało, że 57% badanych nie do końca jednak zna tą substancję. Różnica wśród osób, które zadeklarowały, że nie wiedzą co to za substancja, a faktyczną wiedzą respondentów jest zaledwie 3%.

Wykres 10. Wiedza respondentów na temat BCAA
Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Zbadano także, skąd respondenci czerpią zazwyczaj wiedzę na temat środków zakazanych w sporcie. Jak pokazuje poniższy wykres najczęściej badanych korzysta w tym celu z Internetu (66%), a dopiero w dalszej kolejności od znajomych (23%), z prasy (21%), czy też z telewizji (20%). Poza tym 22% zadeklarowało, że nie słyszało o takich środkach, zaś mniej więcej 4% z grupy co zaznaczyło odpowiedź inne przyznało, że w ogóle nie szuka, bo się tym nie interesuje.

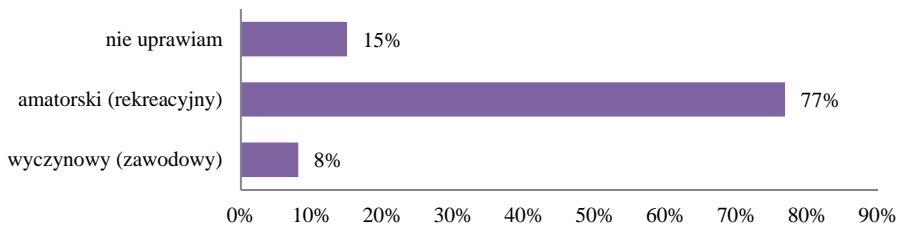

Wykres 11. Źródła informacji na temat substancji zabronionych w sporcie, z jakich korzystają respondenci
Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

8.4. Przyjmowanie substancji dopingujących w sporcie amatorskim

W tej części badania, postanowiono sprawdzić, czy respondenci sami kiedykolwiek przyjmowali środki dopingujące i czy robili to świadomie, a także czy znane są im skutki zdrowotne stosowania dopingu w sporcie.

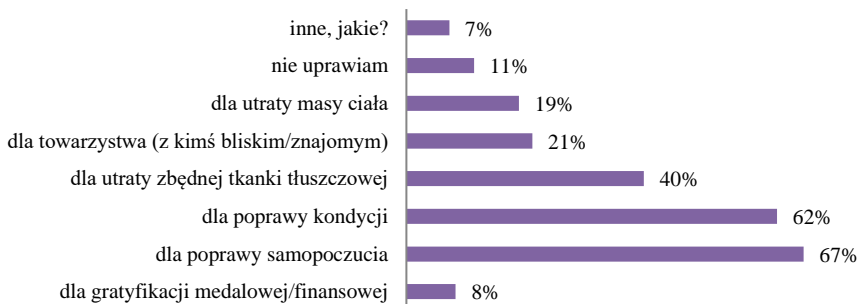
Najpierw zbadano, czy w ogóle respondenci uprawiają jakikolwiek sport. Jak pokazuje wykres poniżej, aż 77% respondentów zadeklarowało, że uprawia rekreacyjnie i amatorsko, poza tym 8% badanych zadeklarowało, że uprawia go wyczynowo, natomiast pozostałe 15% respondentów stwierdziło, że nie uprawia sportu w ogóle.

Wykres 12. Rodzaj sportu uprawianego przez respondentów

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Następnie poddano badaniu cel uprawiania sportu przez respondentów. Najwięcej, bo 67% badanych uprawia sport dla poprawy samopoczucia oraz w celu utrzymania dobrej kondycji fizycznej (62%). Dość duża grupa, uprawia sport w celu utraty zbędnej tkanki tłuszczowej, jak również dla utraty masy ciała (19%). Poza tym 8% ankietowanych zadeklarowało, że uprawia sport dla gratyfikacji finansowej i medalowej, co pokrywa się z tym, że 8% badanych uprawia sport wyczynowy (zawodowy). W odpowiedzi jako „inne” przede wszystkim badana grupa osób zgłaszała, że uprawia sport dla przyjemności.

Wykres 13. Cel uprawiania sportu przez respondentów

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Spytano również respondentów, czy zdarzyło się im sięgnąć po środki dopingujące. Zdecydowana większość stwierdziła, że nie sięgała nigdy po takie substancje, poza tym 5% badanych nie wie, ale aż 7% deklaruje, że brało środki dopingujące w sporcie. Niski odsetek osób, który przyznał się do stosowania dopingu, nie dziwi, ponieważ pytanie ma charakter wrażliwy.

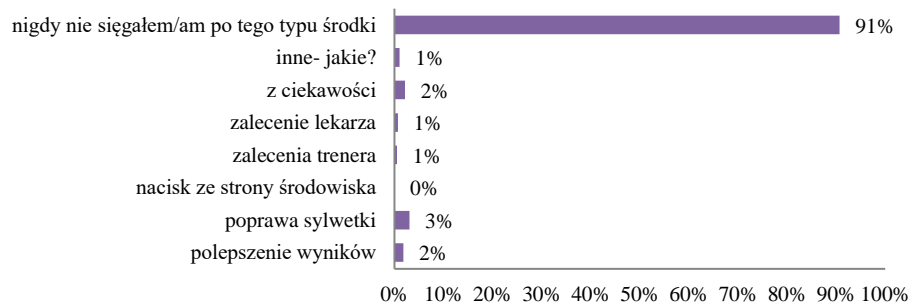
Wykres 14. Używanie środków dopingujących przez respondentów
Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Poza tym spytano respondentów, czy w ogóle byli kiedykolwiek badani pod kątem obecności substancji dopingowych w ich organizmie. Jak pokazuje wykres poniżej 92% respondentów nie było badanych pod kątem dopingu, natomiast 6% tak, a 2% nie wie - co również zgadza pokrywa się z faktem, że 8% respondentów jest związanych ze sportem zawodowo.

Wykres 15. Badanie respondentów na obecność w organizmie środków dopingujących
Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

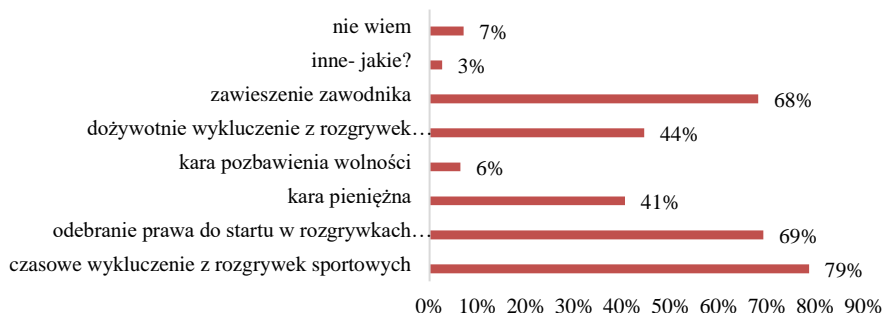
Zapytano również co sprawiło, że respondenci w ogóle sięgnęli po środki dopingujące. Przeszło 91% badanych zapewniło, że nigdy dobrowolnie nie sięgał po środki dopingujące. Poza tym osoby, które wcześniej zadeklarowały, że przyjmowały substancje niedozwolone w sporcie przede wszystkim robiły to w celu poprawy sylwetki (3%) oraz polepszenia wyników (2%) i z ciekawości (2%). Ani jedna osoba nie potwierdziła, że przyjmowała doping ze względu na nacisk ze strony środowiska.

Wykres 16. Cel przyjmowania przez respondentów środków dopingujących
Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

8.5. Kary dla sportowców za używanie dopingu, w ocenie respondentów

Na wstępie, sprawdzono jaka jest wiedza respondentów na temat kar za stosowanie dopingu w sporcie. Zdecydowanie najwięcej osób, jest zdania, że zawodnik przyłapany na dopingu jest czasowo wykluczony z rozgrywek (79%), odbiera mu się prawo udziału w rozgrywkach sportowych (69%), a także że jest zawieszony (68%). Według 41% ankietowanych wiąże się to także z karami pieniężnymi dla zawodnika oraz dożywotnim wykluczeniem z rozgrywek (44%).

Wykres 17. Wiedza respondentów na temat kar za doping

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

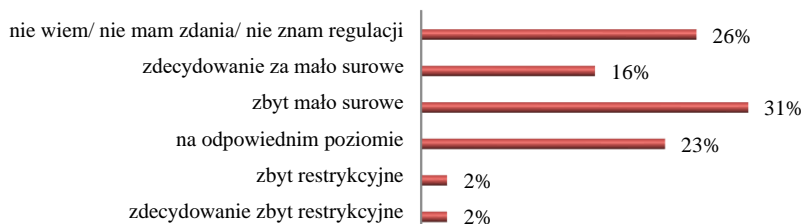
Następnie zbadano czy respondenci dysponują wiedzą na temat skutków zdrowotnych przyjmowania dopingu. Według największej liczby osób biorących udział w badaniu (64%) jest to przede wszystkim ryzyko zmian zakrzepowo – zatorowych oraz zaburzenia osobowości i funkcji somatycznych (57%). Poza tym środki dopingujące mają negatywny wpływ na płodność (45%).

Wykres 18. Wiedza respondentów na temat negatywnych skutków mających wpływ na zdrowie zawodnika

Źródło: badanie własne

Dalej zbadano, czy istniejące regulacje dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej są wystarczająco restrykcyjne.

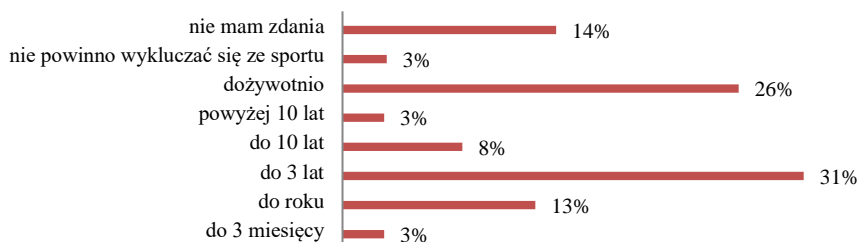

Wykres 19. Opinia respondentów na temat surowości kar za doping w sporcie

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Dla większości respondentów są one zbyt mało surowe (31%). Poza tym, aż 26% ankietowanych nie zna tych regulacji lub nie ma w tej kwestii zdania. Dla 23% badanych są one na odpowiednim poziomie, a dla 16% zbyt mało restrykcyjne.

Poza tym zapytano respondentów, na jaki okres zawodnicy powinni być wykluczani ze sportu. Jak pokazują wyniki poniżej najliczniej wypowiedziano się za dyskwalifikacją na 3 lata (31%), a nawet dożywotnio (26%). Poza tym 14% ankietowanych stwierdziło, że nie ma zdania w tym temacie.

Wykres 20. Opinia respondentów na temat wykluczenia za doping w sporcie

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

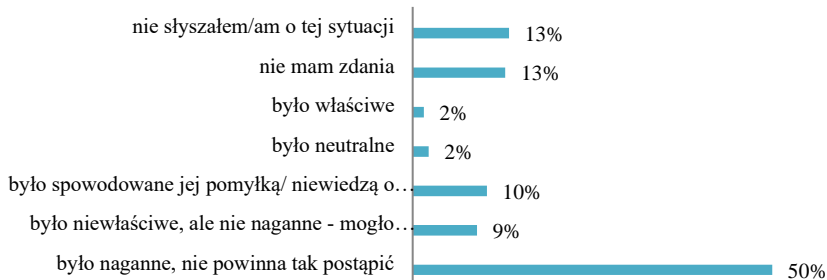
8.6. Czy znają ostatnie doniesienia o dopingu w sporcie dotyczące Marii Szarapowej? I jakie na nich wywarły wrażenie takie informacje?

W związku z sytuacją, jaka wstrząsnęła międzynarodowym światem tenisa ziemnego, na temat wystąpienia Marii Szarapowej, w którym tenisistka sama przyznała się podczas turnieju Wielkiego Szlema w Australii w styczniu 2016 roku, do stosowania dopingu, postanowiono zbadać, w jakim stopniu wywarło to wrażenie na ankietowanych. W przypadku Szarapowej chodziło o wprowadzenie od 1 stycznia 2016 roku na listę substancji zakazanych meldonium, która to substancja dotąd nie była zakazana. Pokazuje to jednak, że wspomaganie lekami, które mają na celu

zwalczanie chorób jest często stosowaną praktyką w sporcie, która zniekształca sportową rywalizację w duchu *fair play*.

Na wstępie zapytano, czy respondenci w ogóle słyszeli o tej sytuacji. Jak można było się spodziewać zdecydowana większość, bo 83% badanych słyszało o tym incydencie, natomiast pozostałe 17% stwierdziło, że nie słyszało nic na ten temat.

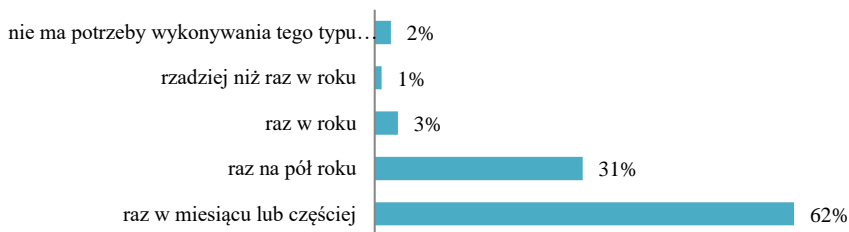
Poproszono ankietowanych, aby wyrazili własne zdanie na temat zachowania Szarapowej. Jak pokazały wyniki, połowa ankietowanych uważa, że zachowanie Szarapowej było naganne i nie powinna tak postąpić (50%). Poza tym dla 9% było także niewłaściwe, ale nie do końca naganne, natomiast 10% badanych jest zdania ze Szarapowa mogła paść ofiarą pomyłki. Poza tym 26% albo nie słyszało o tej sytuacji (13%), albo nie ma zdania w tej kwestii(13%).

Wykres 21. Zachowanie Marii Szarapowej w opinii respondentów

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

W związku z tym zapytano respondentów jak często badania na obecność substancji dopingowych powinny być wykonywane u sportowców zawodowych. Badania pokazują, że ankietowani są zdania, iż takie badania powinno wykonywać się raz w miesiącu lub częściej (62%) lub też przynajmniej raz na pół roku (31%).

Wykres 22. Częstotliwość wykonywania badań u zawodowych sportowców w opinii respondentów

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Wnioski

Badania ankietowe pokazały, że respondenci generalnie interesują się sportem. Osoby te uprawiają go amatorsko, ale pomimo to, nie do końca mają świadomość na czym polega doping w sporcie i jakie są kary za jego stosowanie u zawodowych sportowców.

Większość ankietowanych ma wiedzę na temat dopingu z mediów i Internetu, rzadko kogo osobiście dotyczy to zjawisko. Choć z racji drażliwości tematu, trzeba się liczyć z tym, że przynajmniej część badanych nie mówiła prawdy. Za najbardziej podatne sporty badani wymieniali te, o których najczęściej mówi się w mediach (kolarstwo, np. Armstrong, lekka atletyka, bo np. Rosjanie, zostali oskarżeni o stworzenie zorganizowanego systemu dopingu, przez co zostali wykluczeni ze wszystkich zawodów, łącznie z igrzyskami olimpijskimi w Rio de Janeiro biegi narciarskie min. Kowalczyk). Najmniej podatne są natomiast dyscypliny sportowe w których występują zespoły.

Przeszło 90% ankietowanych uważa, że doping jest oszustwem i niemal tyle samo osób (89%) nigdy nie sięgnęło po niedozwolone środki w sporcie. Jak wspomniano powyżej, ta druga wartość może być przeszacowana. Tymczasem doping aktualnie stanowi jedno z największych zagrożeń dla sportowej rywalizacji. Doping narusza bowiem ogólne zasady uczciwej konkurencji, a także stanowi niebezpieczeństwo dla zdrowia zawodników.

Poza tym odnośnie sprawy Szarapowej- najgłośniejszej od ostatnich kilku tygodni – pokazuje, że ludzie negatywnie oceniają takich sportowców i chętnie zaostrzyli by kary za stosowanie dopingu. Sprawa tenisistki jest istotną eksploracją opinii na temat dopingu. Na marginesie należy zauważyć, że Szarapowa została ukarana dyskwalifikacją i zakazem startów przez okres 15 miesięcy. Jednocześnie kara ta doping spowodowała, że część sponsorów zrezygnowała z dalszego sponsorowania tenisistki.

Pomimo coraz liczniejszych i coraz poważniejszych spraw dopingowych na całym świecie, wciąż temat ten jest traktowany marginalnie i powoli staje się prawdziwą plagą wśród sportowców. Tym bardziej, że substancje zabronione, które pojawiają się na rynku, są coraz trudniejsze do wykrycia, a coraz bardziej niebezpieczne dla przyjmujących je sportowców.

Warto zatem zastanowić się, czy nie należałoby szerzyć wiedzy na temat dopingu od najmłodszych lat, perswadując zawodnikom, że doping jest nieuczciwym, nagannym a zarazem krótkotrwałym i niebezpiecznym procederem. Należałoby również większy nacisk położyć na uczelniach wyższych, w szczególności tam gdzie sport jest ważnym elementem (np. na AWF-ach). Być może zaostrenie kar w postaci dożywotniego wykluczenia, także dałoby do myślenia zawodnikom, którzy stosują niedozwolone substancje.

Na koniec należy zauważyć, że prawidłowość przeprowadzonych badań może być obciążona błędem, chociaż ankieta miała charakter anonimowy, stąd respondenci powinni udzielać odpowiedzi adekwatnych do własnych poglądów na postawione pytania.

Literatura

1. Jagiełło D. (2015), Ramy odpowiedzialności i postępowanie dowodowe w związku z podejrzeniem stosowania dopingu w sporcie w: D. Jagiełło, T.Gardocka (red.), *Problemy prawne na styku sportu i medycyny*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa.
2. Kędzior M., Rzeszotarski R. (2011), [w:] M Gniatkowski (red.), *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Wrocław.
3. Klimczyk Ł. (2016), Czy stanowisko WADA w sprawie Meldonium oznacza amnestię dla zawodników? [w:] <http://prawosportowe.pl/> dostęp z dnia 14.04.2016.
4. Leszczyńska A. (2013), Nowoczesne technologie w sporcie – dozwolone wspomaganie czy doping technologiczny, [w:] R Kossakowski i inni (red.) *Football i cała reszta. Sport w perspektywie nauk społecznych*.
5. Nowak M. (2015), Walka z dopingiem w Polsce, [w:] *Problemy prawne na styku sportu i medycyny*, D. Jagiełło, T.Gardocka (red.), Wyd. C.H. Beck, Warszawa.
6. Nowik M. (2016), Szarapowa przyjmowała lek stosowany przez armię ZSRR w czasie wojny. Jak działa meldonium? [w:] <http://zdrowie.dziennik.pl/> dostęp z 30.03.2016.
7. Pawłucki A. (2011), Sportowiec, pseudo-sportowiec, anty-sportowiec. Dlaczego czyn sportowy jest moralnie dobry? [w:] Z. Dziubiński, M. Lenartowicz (red.), *Kultura fizyczna a kultura masowa*, Salos RP, Warszawa.
8. Skup K. (2017), Walka z dopingiem w prawie międzynarodowym i Unii Europejskiej [w:] D. Kronobis-Romanowska (red.), *Aktualne problemy prawa Unii Europejskiej i prawa międzynarodowego- aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wrocław.
9. Światowy Kodeks Antydopingowy (2015), Wyd. World Anti-Doping Agency, Montreal, Quebec.
10. Wach A. (2004), *Odpowiedzialność prawna osób trzecich w sprawach dopingowych*, „Sport Wyczynowy”, nr 9-10.
11. Wach A. (2007), Światowa Konwencja Antydopingowa, „Sport Wyczynowy”, Nr 1-3.

Strony internetowe

www1 - <http://s.jp.pl>

www2 - <https://www.wada-ama.org>